ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 117, Haziran 2021, s. 548-555

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.51782>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
19.05.2021

Yayımlanma Tarihi / The Publication Date
29.06.2021

Öğr. Gör. Meltem GÜL

Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu
m.gul@firat.edu.tr

Orcid:0000-0002-8085-0704

Doç.Dr. Özcan DEMİR

Fırat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü
odemir@firat.edu.tr

Orcid: 0000-0001-9382-6781

MUHASEBE SKANDALLARI VE DENETİM İLİŞKİSİ

Öz

Geçmişten günümüze iş dünyasında birçok muhasebe skandalları yaşanmıştır. Bu skandallar sadece ortaya çıktığı ülkeyi değil tüm dünyayı ve dünya piyasalarını derinden sarsmıştır. Ortaya çıkan skandallarda denetçilerin de rolünün olması denetim alanında bir takım düzenlemeler yapmayı gerekli kılmıştır. Enron ve WorldCom gibi şirketlerin çöküşünde denetçilerin rolü, denetim firmalarının itibarını zedelemiş, yatırımcıların finansal piyasalara olan güvenini azaltmış ve dünyanın en büyük halka açık şirketlerini yöneten düzenleyici, denetleyici ve yöneticilerin itibarını zedelemiştir. Bu çalışmada geçmişten günümüze tüm dünyada yankı uyandıran muhasebe skandallarına ve skandallarda rolü olan denetim şirketlerine değinilmiştir. Skandallar sonrası zedelenen güveni yeniden tazelemek için alınan önlemler ve skandalların Türkiye'ye olan etkileri teorik çerçevede incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Muhasebe Skandalları, Denetim, Sarbanes -Oxley Yasası

ACCOUNTING SCANDALS AND AUDIT RELATIONSHIP

Abstract

Accounting scandals have been experienced in the business world from past to present. These scandals have deeply shaken not only the country in which they emerged, but also the whole world and world markets. The fact that the auditors have a role in the scandals that have arisen has made it necessary to make some arrangements in the field of auditing. The role of auditors in the collapse of companies like Enron and WorldCom has tarnished the reputation of audit firms, undermined investor confidence in financial markets, and discredited the regulators and executives who run the world's largest publicly traded companies. In this study, accounting scandals that have resonated all over the world from past to present and audit companies that have a role in scandals are mentioned. The measures taken to renew the trust damaged after the scandals and the effects of the scandals on Turkey were examined in a theoretical framework.

Keywords: Accounting Scandals, Audit, Sarbanes-Oxley Law

GİRİŞ

Üst düzey şirket yöneticilerinin hisselerini gerçek olmayan fiyatlarla satma arzusu skandalların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Hissedarların gerçek durumunu bilmediği firmalara yapmış olduğu yatırımlar, hissedarlarla yöneticiler arasındaki bilgi asimetrisinden kaynaklanmıştır. Bunun sonucu olarak, yöneticiler arasında etik olmayan davranışlar, kişisel kazanç için finansal bilgileri manipüle etme teşvikleri ve denetçiler arasındaki bağımsızlık eksikliği gibi çeşitli faktörler tüm dünyayı sarsan muhasebe skandallarını oluşturmuştur. Uluslararası piyasaları etkileyen muhasebe skandalları, muhasebe meslek mensuplarından, muhasebe eğitimi alan öğrencilere kadar tüm paydaşların dikkatlerini finansal tabloların doğruluğu ve güvenilirliği konusuna çevirmesine neden olmuştur.

Çalışmanın amacı dünyada büyük yankı uyandıran muhasebe skandallarının ve skandallar sonrası alınan önlemlerin teorik çerçevede incelenip tartışılmasıdır.

Bu çalışmada, dünyayı ve ülkemizi sarsan büyük muhasebe skandallarına değinilmiştir. Skandallardaki denetçilerin rolü sonrası, ulusal ve uluslararası arenada yapılan düzenlemelere yer verilmiştir.

Muhasebe Skandalları

Finansal tablolarda yer alan finansal bilgilerin anlaşılabilir, güvenilir, karşılaştırabilir olmasına ve ihtiyaca cevap verebilmesine engel olan skandallar muhasebe skandalları olarak nitelendirilir. Bu skandalların temelinde yaratıcı muhasebe uygulamaları yatmaktadır. Yaratıcı muhasebe, finansal tablolarda farklı şekillerde düzenlemeler yaparak finansal tablo kullanıcılarının yanlış kararlar almasına sebep olan hileli finansal raporlama uygulamalarıdır (Çıtak, 2009). Muhasebe skandalları kasıtlı ya da kasıtsız hatalardan meydana gelmektedir. Yöneticilerin veya denetçilerin yetersiz deneyim, eğitim, bilgi gibi faktörler nedeniyle hatalar yapması kasıtsız hataları içerir. Ancak firmanın mevcut durumunu olduğundan daha farklı göstermek üzere yapılan hatalar kasıtlı hataları içermektedir.

Muhasebe skandallarından biri kazanç yönetimine karşı ihmali ve hilelerin rapor edilmesidir. Kazanç yönetimi, hileli finansal raporlama, kasıtlı ya da kasıtsız büyük ölçüde ihmalkar finansal raporlamayı kapsamaktadır. Ekonomik, yasal ve etik gibi kavramlar önem bakımından farklılık gösterse de, hepsi finansal raporlamanın kalitesini düşürmektedir (Palmrose, vd. 2004).

Muhasebe skandalları, önemli ölçüde kötü yönetilen firmalarda meydana gelmekte ve onları iflasa sürüklemektedir. Taylor'a (2013) göre anonim şirketlerin ortaya çıkması ve etkili düzenleme için finansman eksikliği muhasebedeki ihmali ve hileyi arttırmıştır.

Uluslararası Muhasebe Skandalları

Toshiba 1875'de bir Japon şirketi olarak kurulmuştur. Elektronik ürünler üretip satarak dünya çapında tanınmış bir şirket haline dönüşmüştür. 2008 mali krizinden sonra kârlılığı düşen Toshiba yapay olarak kârlarını arttırmaya başlamıştır. 2005' den 2016 yılına kadar görev yapan üç şirket CEO'sunun da skandala karıştığı belirlenmiş ve dolandırıcılığı kabul eden ve teşvik eden bir kurumsal kültürü teşvik etmekle suçlanmışlardır. Skandalın duyulmasının ardından yatırımcılardan tüketicilere kadar çeşitli paydaşlar Toshiba'ya olan güvenini kaybetmiş ve bu da şirketin kârını ve itibarını Japonya'da ve dünya çapında etkilemiştir (Ferreira, 2020).

1720'deki Büyük Güney Denizi Kabarcık skandalı, (The South Sea Bubble) İngiliz ekonomi tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. Bu skandal, sonraki skandallar için ortak olan ve onlarca yıldır düzenleyici gündemi belirleyen özelliklere sahiptir. Bu olayda yatırımcılar yanlış bilgilerle yanıltılmış, politikacılar rüşvet vermiş ve temettüler sermayeden ödenmiştir. Bir diğer skandal, 1878 yılında ortaya çıkan "City of Glasgow Bank Skandalı"dır. Bu skandala sebep olan taraf yöneticiler olarak görülmüştür. Varlıklar ve borçlar olduğundan daha düşük gösterilmesi şeklinde hileli muhasebe kayıtları yaptıkları ileri sürülmüştür (Jones, 2011).

Enron, tüm zamanların en büyük finansal raporlama skandallarından biri olarak hafızlarda yer edinmiş durumdadır. Enron'un çöküşü ABD tarihindeki en büyük kurumsal iflaslardan biri olarak kabul edilmektedir. Bir enerji ticaret şirketi olan Enron, 1990'larda oldukça fazla bir büyüme yaşamıştır. Hisse fiyatı 1998 ortalarında 20 dolardan Ocak 2001'de 83 dolara yükselmiştir (Jennings, 2004). Enron'un CEO'su Andrew Fastow, hisse senedinin fiyatındaki büyümeyi desteklemek için finansal sonuçlarının görünümünü iyileştirmek amacıyla Özel Amaçlı Kuruluşlar (SPE) olarak bilinen "bilanço dışı" ilişkili varlıkları kullanma stratejisi geliştirmiştir. Sonunda Enron, yükümlülükleri gizlemek ve kazançlarını yapay olarak göstermek için yüzlerce varlık kurmuştur (Badawi, 2005). SPE'lerin yaşayabilirliği, Enron'un hisse fiyatının yüksek olmasına bağlı olduğundan, hisse fiyatı düşmeye başladığında, SPE'ler batmıştır. En sonunda Enron 2001'in sonlarında iflas etmiştir. Bu skandalın en önemli noktası şirketin kendini daha kârlı göstermesi için denetim şirketinden yararlanmasıdır.

Bir diğer önemli skandalın gelişimi ise şöyledir. Telekomünikasyon şirketi olan WorldCom, çok sayıda birleşmeyle hızlı büyüme yaşayarak, 1989'da halka açılmaya başlamış ve 1999'a kadar 65 şirketle birleşmiştir. WorldCom, 2000 mali yılı için yıllık gelirin 39 milyar ABD dolarını aştığını bildirmiştir (Thornburgh, 2002). Kazanç beklentilerini karşılamak için, şirket 2001'den başlayarak beş çeyrekte 9 milyar dolarlık telekom işletme giderlerini aktifleştirerek kazançları oldukça abartmıştır (Badawi, 2005). Finansal raporlama hilesi, ilk olarak WorldCom'daki iç denetim departmanı tarafından ortaya çıkarılmıştır. İç denetçi yanlışları ortaya çıkardıktan sonra, WorldCom düzeltilmiş mali tablolar yayınlamıştır. Böylece

şirketin hisse fiyatı düşmeye başlamış ve WorldCom iflas başvurusunda bulunmuştur. Bu skandalın en önemli özelliği denetim firmasının Enron skandalındaki denetim firması ile aynı olmasıdır. Enron skandalında olduğu gibi denetim firması, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine göre muhasebe kayıtlarının düzenlenmediğine dair dipnot belirtmiş, ancak raporda herhangi bir usulsüzlük bulunmadığına dair görüş bildirmiştir.

Parmalat, 1961 yılında bir aile fabrikasının satışından elde edilen hasılatı kullanarak Calisto Tanzi tarafından kurulmuştur. Parmalat 1980'lerin sonunda, İtalya'nın sekizinci büyük gıda şirketi haline gelerek uluslararası bir holding haline dönüşmüştür. Şirket 2003 dönem sonunda yapmış olduğu 8 milyar dolarlık açık ile İtalya tarihinin gelmiş geçmiş en büyük skandalına imza atmıştır. Şirketin 14 yılı aşkın süredir bilançolarda hileli kayıt yaptığı saptanmıştır. Bu başarısızlığın nedenlerinin kötü yönetimden kaynaklandığı ileri sürülmüştür. Şirket CEO'su Calisto Tanzi dolandırıcılık suçundan dolayı 10 yıl hapis cezasına çarptırılmış ve şirket iflas etmiştir (Buchanang ve Yang, 2005). Bu skandalın arkasında da Enron ve Worldcom şirketlerini denetleyen firma bulunmaktadır (Gavridis ve Ficeralla, 2004).

Kanebo, Japonya'da 1887 yılında kurulmuş kozmetik alanında faaliyet gösteren bir şirkettir. Şirket kısa sürede dünyanın önde gelen firmalarından biri haline gelmiştir. Firma 2006 yılında skandalla anılmaya başlanmıştır. FSA (Financial Service Agency), Japonya'daki dört büyük denetim firmasından biri olan, ChuAoyama adlı denetim firmasının yapmış olduğu faaliyetlerden şüphelenmiştir. Yapılan incelemede şirketin son beş yılda 1,37 milyar dolar fazla kar göstererek muhasebe hilesinde bulunduğu tespit edilmiştir. Bu skandalın sonucu olarak J-SOX (Financial Instruments and Exchange Law) yasası 2006 yılında yürürlüğe girmiştir (Sıkka ve diğerleri, 2009).

Bu skandalların ortak özelliği muhasebe kayıtların hatalı ve hileli olarak düzenlenmesinden kaynaklı oluşu ve bağımsız denetim şirketlerinin yapılan muhasebe hilelerini ve usulsüzlüklerini tespit edememeleridir. Bu durum kamuoyunda tepkileri doğurmuş ve muhasebe mesleğine olan güveni sarsmıştır. Mesleğe olan güveni tazelemek ve denetim olgusunun eksiklerini gidermek suretiyle birtakım düzenlemeler yapılması gerekli olmuştur.

Skandallarda Denetim Şirketleri

Denetim, hayatın her alanında var olan ve karşımıza çıkan bir kavramdır. Muhasebe açısından denetim, kurumun mali verilerinin bir bütün olarak bağımsız ve üçüncü bir kişi ya da kurum tarafından sistematik olarak incelenmesidir (Nasta ve Ladar, 2015: 3). Muhasebe skandallarında sorumlu tutulan taraflardan biri de şüphesiz denetim şirketleridir. Muhasebe skandallarına yol açan denetim şirketleri ve firmalar arasında ortaya çıkan etik dışı durumları şu şekilde raporlayabiliriz;

Denetim şirketi ile firma arasındaki personel değişimleri,

Denetim şirketlerinin, firmalardan aldığı ücretlerin çok yüksek olması denetim şirketlerinin bağımsızlığını engellemekte,

Denetim şirketlerinin denetledikleri firmalara danışmanlık hizmeti de veriyor olması, denetçinin bağımsızlığını etkilemekle birlikte, genel kabul görmüş denetim standartlarına da aykırı olması,

Denetim şirketleri ile firmaların uzun süreli iş ilişkilerinin bulunması,

Denetim şirketlerinin müşterileriyle denetim dışı işler yürütmesi ve şirket ve denetçi firma arasındaki uzun dönemli ilişkiler denetim zaafiyeti olarak görülmektedir. Denetim firmalarının denetim ücretlerinin denetim dışı faaliyetlerden elde edilen gelirlerden daha düşük olması, ya da denetim ücretlerinin çok yüksek tutularak müşterinin talepleri doğrultusunda oluşturulan raporlar ve uzun dönemli ilişkilerin denetçinin mesleki şüpheciliğini zayıflatması gibi etkenler denetçilerin muhasebe skandallarındaki payını oluşturmaktadır.

Skandallara Karşı Oluşturulan Düzenleme

Bu skandalların yaşanmasında denetim şirketlerinin yetersizlikleri ve ekonomik kaygıların neden olduğu sorumsuzluklar yer almaktadır. Yaşanan muhasebe skandalları, tüm dünya kamuoyunun dikkatlerini çekmiş ve muhasebe mesleğine olan güveni sarsmıştır. Skandalların ardından, mesleğe olan güveni yeniden inşa etmek ve denetim olgusunun eksikliklerini gidermek amacıyla bir takım düzenlemelerin yapılması gerekli olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri yaşanan skandallara bir çözüm yolu olarak Sarbanes Oxley yasasını yürürlüğe koymuştur. Bu özel hazırlanmış mevzuat, denetim kalitesini iyileştirmeyi, denetim endüstrisine olan pazar güvenini artırmayı amaçlamaktadır (Coates,2007).

Sarbanes - Oxley Yasasının kapsamlı hükümleri şunları içermektedir:

Denetçilerin işe alınmasından ve denetlenmesinden bağımsız bir kurulun denetim komitesi sorumlu olmalıdır,

Şirketin denetçisinin bağımsızlığını tehlikeye atacak denetim dışı çalışmaları yasaktır (defter tutma, iç denetim ve yasal çalışma gibi),

Denetim sözleşmesi ortaklarının rotasyonu zorunludur,

Şirketlerin iç kontrolleri, etik kurallar ve bilanço dışı işlemler dahil olmak üzere çeşitli konuların daha fazla açıklanması gerekir,

Güvenlik analistlerinin çıkar çatışmaları bulunan şirketler hakkında rapor yayınlaması yasaktır (özellikle yatırım bankacılığı çalışmaları nedeniyle),

Çalışanlara kurumsal kredi verilmesi yasaktır.

Muhasebe skandallarına karşı denetim firmaları müşterileri için önemli bir denetim dışı iş yürüttükleri ve böylece çıkar çatışmaları görünümü verdikleri için büyük tepki toplamışlardır. Bu tepkiye yanıt olarak Sarbanes-Oxley Yasası, şirketin denetçisinin denetimi gerçekleştirirken bağımsızlığını tehlikeye atacak denetim dışı iş türünü yasaklamıştır.

2002 Sarbanes-Oxley Yasası, Avrupa Denetim Reformu, Birleşik Krallık Şirketler Yasası 2004 ve 2006 ve Çin'in Kurumsal İç Kontrol Temel Standardı biçiminde Avrupa'dan Asya'ya uzanan küresel ölçekte büyük düzenleyici reformlara ilham kaynağı olmuştur. Avrupa Denetim Reformu genellikle 2002 Sarbanes-Oxley Yasasının Avrupa versiyonu olarak anılmaktadır.

Muhasebe Skandallarının Türkiye'ye Etkileri

Türkiye Sermaye Piyasası Kurulu, Sarbanes Oxley Yasası'nın ilanından kısa bir süre sonra Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ'i yayımlayarak Sarbanes Oxley Yasası hükümlerini Türkiye'de de uygulamaya geçirmiştir. Bu tebliğe göre;

Bağımsız denetim kuruluşları ve bu kuruluşlarda istihdam eden denetim elemanları ve diğer personeller, bağımsız denetim hizmeti verdikleri dönemde bedelli ve bedelsiz olarak Defter tutmak ve buna ilişkin diğer hizmetleri verme, finansal bilgi sistemi kurma ve geliştirme, işletmecilik, muhasebe, finans ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerde müşavirlik yapma, belge düzenleme ve rapor hazırlama, değerlendirme ve aktüeryal hizmetleri verme, iç denetim destek hizmetleri verme, Tahkim ve bilirkişilik yapma, diğer danışmanlık hizmetlerini verme, faaliyetlerinde bulunamazlar (Seri X No:19).

Seri: X, No:22 tebliği ile daha önce yayınlanan tüm tebliğler yürürlükten kaldırılmış, uluslararası standartlarla uyumlu hükümler yürürlüğe konulmuştur. Bu tebliğle sermaye piyasasında bağımsız denetim faaliyetleri ve bu faaliyetleri gerçekleştirmek için yetki verilecek bağımsız denetim kurumlarına ve bağımsız denetçilere dair ilke, usul ve esaslar belirlenmiştir. Sermaye piyasası mevzuatına göre; bağımsız denetime tabi kurumların yıllık finansal tablolarını Sermaye Piyasası Kurulunun düzenlemelerine göre hazırlaması ve kamuya açıklaması zorunludur. Bu kurumlar (Bezirci ve Karasioğlu, 2011:583):

- a) Aracılık faaliyetleriyle sınırlı olmak üzere bankalar,
- b) Portföy yönetim şirketleri,
- c) Aracı kurumlar,
- ç) Yatırım fonları,
- d) Emeklilik yatırım fonları,
- e) Yatırım ortaklıkları,
- f) Konut finansman fonları,
- g) Varlık finansman fonları,
- ğ) İpotek finansman kuruluşları,
- h) Hisse senetleri menkul kıymet borsalarında ve/veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören anonim ortaklıklar,
- ı) Hisse senetleri halka arz edilmiş olan ve arz edilmiş sayılan ortaklık
- i) Kanun’da düzenlenmiş ve anonim şirket olarak faaliyette bulunan borsalar, teşkilatlanmış diğer piyasalar ve takas ve saklama kuruluşları ve
- j) Kurul tarafından finansal tablolarının bağımsız denetimi gerekli görülen diğer işletmelerdir.

Türkiye’de Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu bağımsız denetim alanını düzenlemeyi hedeflemiştir. Bankalar, borsa ve sigorta şirketleri gibi büyük ölçekli şirketleri denetlemek için kurulmuştur. Bu kurum, kamu yararını ve yatırımcıların çıkarlarını gözeterek denetim raporlarını bağımsız ve doğru hazırlamayı, karşılaştırılabilir ve güvenilir finansal bilgi sunmayı amaçlar. Ayrıca, diğer görevleri, Uluslararası Muhasebe Standartlarıyla uyumlu olan Türkiye Muhasebe Standartlarını (TMS) oluşturmak ve yayımlamak, Uluslararası Denetim Standartlarıyla uyumlu, Türkiye Denetim Standartlarını (TDS) oluşturmak ve yayımlamaktır. Ülkemizde denetim mekanizması, gelişmiş ülkelerdeki gibi yürürlükteki mevzuatın etkisiyle gelişme göstermiştir (Karahan, 2017, 277-278).

SONUÇ

İşletmenin mali verilerinin güvenilir olması alınacak kararların doğruluğu açısından oldukça önemlidir. Muhasebe bilgilerinin güvenilirliği ve doğruluğu, muhasebe ve denetimin sorumlulukla yürütülmesi ile sağlanabilir.

Firmaların, hileli finansal raporlama ile hayali cirolar yaratması, varlıkları ve borçları hatalı kayıtlarla göstermesi, dünyada büyük yankı uyandıran skandalların ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Muhasebe skandalları üzerindeki sistematik etkilerin akademik analizi üç nedene odaklanmıştır: Bunlardan birincisi, denetim yetersizlikleri, ikincisi, kabul edilen muhasebe ilkelerinin zayıflığı ve üçüncü olarak, yöneticilere uygunsuz teşviklerdir. Bu skandallar firmaya olduğu kadar bulunduğu ülke ekonomisine de zarar vermiştir.

Yaşanılan skandallar sonrası üzerinde en çok durulan konu denetçilerin bağımsızlığı olmuştur. Sarbanes-Oxley yasası ile denetçilerin denetim faaliyetini yürüttükleri işletmelere denetim dışı faaliyette bulunmaları yasaklanarak denetçilerin bağımsızlığı sağlanmaya çalışılmıştır.

Günümüzde artık teknoloji ve küreselleşmenin etkisi ile denetim daha etkin şekilde yapılabilmektedir. Ancak, insanın daha çok kazanma isteği ve hırsı var oldukça gelecekte de muhasebe skandallarının asla ortaya çıkmayacağını söylemek mümkün değildir. Bu sebeple muhasebe skandallarının gelecekte de ortaya çıkmasını engellemek için yeni düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Denetçiler, mali tabloları incelemenin yanı sıra mesleki yönergelerle göre iç kontrolleri de gözden geçirmelidirler. Taylor'da (2013) çalışmasında muhasebe skandallarının oluşmasındaki temel etkenin kötü yönetim olduğunu ifade etmiştir. Şüphesiz bu konuda genel sorumluluk şirket yöneticilerine düşmektedir. Şirket yöneticileri bu süreçte tüm çalışanlarını dahil ederek iç kontrolün etkin bir şekilde işleyişini sağlamalıdır.

KAYNAKÇA

- Badawi, I. (2005). Global corporate accounting frauds and action for reforms, *Review of Business*, 26(2), 8-14.
- Bezirci, M., & Karasioğlu, F. (2011). Türkiye’de Denetimin Tarihsel Gelişimi. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 21, s:571-592.
- Buchanan, B. & Yang, T. (2005). The benefits and costs of controlling shareholders: the rise and fall of Parmalat, *Research in International Business and Finance*, 19(1), 27-52.
- Coates, J.C. (2007). The goals and promise of the Sarbanes-Oxley Act. *Journal of Economic Perspectives*.
- Çıtak, N. (2009). Yaratıcı muhasebe hileli finansal raporlama mıdır?, *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı:91, s.81-109.
- Gavridis, M., & Ficarella, N. (2004). Enron and parmlat two twin parables. european school of economics. Nottingham Trent University.1.56
- Ferreira, Henrique, M. P. (2020). Financial accounting scandals and the role of auditors

- Jennings, M.M. (2004). Incorporating ethics and professionalism into accounting education and research: a discussion of the voids and advocacy for training in seminal works in business ethics, *Issues in Accounting Education*, 19(1), 7-26.
- Jones, M. (2011). Taking the long view: accounting scandals over time. In: M. Jones, ed. Creative Accounting, Fraud and International Accounting Scandals. Chichester: Wiley, 115-134.
- Karahan, M. (2017). Türkiye, abd ve ab'de muhasebe denetiminin karşılaştırılması, *Injosos Al-Farabi International Journal On Social Sciences*, 1(2), 274-288.
- Nasta, L. N. & Ladar, C. T. (2015). Convergences and divergences between internal and external audit on international context, *AGORA International Journal of Administration Sciences*, No. 1, 46-55.
- Palmrose, Z.V. Richardson, V. J. & Scholz, S. (2004). Determinants of market reactions to restatement announcements. *Journal of Accounting & Economics* 37, 59- 89.
- Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğ (Seri: X, No: 19) (Erişim Tarihi 01.06.2020).
- Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğ (Seri: X, No: 22) (Erişim Tarihi 08.06.2020).
- Sikka, P., Filling, S., & Liew, P. (2009). The audit crunch: reforming auditing. *Managerial Auditing Journal*. 24(2): 135-155.
- Taylor, J., (2013). Boardroom scandal: the criminalization of company fraud in nineteenth-century britain. oxford: university press.
- Thornburgh, R., (2002). First interim report of dick Thornburgh, bankruptcy court examiner, <http://fl1.findlaw.com/news.findlaw.com/hdocs/docs/worldcom/thornburgh1strpt.pdf> (Erişim Tarihi 06.01.2020).